

Дистанційне навчання для гуртківців “Захоплююче лозоплетіння”

Керівник гуртка — Федоров Валерій Євгенович

1 заняття. Використання верби українцями та народні вірування, пов’язані з вербою	4
2 заняття. Біолого-екологічні характеристики різних видів верби	
2.1. Верба гостролиста	8
2.2. Верба козяча	10
2.3. Верба біла	12
2.4. Верба тритичинкова	14
2.5. Верба пурпурова	16
2.6. Верба ламка	18
2.7. Верба попеляста	20
2.8. Верба прутовидна	22
2.9. Верба вузьколиста	24
2.10. Верба п’ятитичинкова.....	25
2.11. Верба вавилонська (плакуча)	27
3 заняття. Фармакологічні властивості верби і особливості їх використання...28	
4 заняття. Використання верби у лозоплетінні	30
5 заняття. Пять причин посадити вербу біля своєї оселі	31
6 заняття. Верба в казках та легендах.....	32

1. Використання верби українцями та народні вірування, пов'язані з вербою

Ще в сиву давнину люди шанували вербу. Її оспівували в піснях і легендах, її образ — один з найулюбленіших у народі. Слов'яни вважали вербу символом родинного вогнища. Молодих обов'язково водили навколо куща лози. З вербою лягали і в домовину. Археологів, яким першим пощастило побачити гробницю Тутанхамона, вразило те, що поряд з маслиновими гілками, пелюстками лотоса й волошками на покривалі юного фараона лежали й гірлянди з вербових листків! Ця давня любов до верби народилася, безумовно, від того, що дуже вона гарна, дуже корисна для людини. Християнська церква ввела поважання верби до своїх обрядів. У нас є навіть свято — Вербна неділя. Було заведено в цей день квітки-сережки варити з кашею і їсти, а молоді гілочки — святити.

Народна медицина також використовує вербу. Настойкою з подрібненої кори лікують застуду та лихоманку, збивають жар. Відваром і порошком з кори очищають та вигоюють рани, нариви, опіки. З вербової кори в першій половині 20 століття було добуто саліцилову кислоту, яку використовують для лікування застуди, грипу та інших хвороб. Назва цих ліків походить від латинського слова «салікс», що в перекладі й означає верба.

З верби добувають таніни для дублення шкіри. В її корі міститься від 5 до 15% танінів. З гнучкої й легкої вербової деревини здавна народні майстри робили музичні інструменти. Українські кобзи та бандури також виготовлялися з верби. Зручні та легкі виходили з вербової деревини ложки. Цікаво, що вони були в Запорізькій Січі своєрідною посвідкою: той, хто не мав вербової (саме вербової) ложки, навіював підозру. А зі стовбурів верби

виготовляли легкі човни-довбанки. Та й меблі непогані з верби виходили. Тепер з верби ще й папір виготовляють.

Давним-давно зародився і вербовий промисел. Природа обдарувала вербу такою гнучкістю, якої не має жодна швидкоросла деревна порода. Вербові гнуті дуги, полоззя, коромисла завжди були ходовим товаром. Споконвіку відомо, що нема кращого матеріалу для плетіння, ніж вербове пруття. Плетуть з нього кошики, крісла, огорожі й різну тару, рибальські снасті. Найчастіше беруть пруті однолітні, прямі, гладенькі, без пошкоджень та сучків. Добрим матеріалом для плетіння є й вербова кора. Ще стародавні римляни носили сандалії, сплетені з вербової кори. Тепер з неї роблять волокно для виготовлення мотузків і мішковини, а з кори верби білої виготовляють навіть канати. Недовгий вік у верби— років двадцять. Але за рік насадження нарощують деревини більше ніж дуб, ялина й навіть швидкоросла тополя. Розмножується верба легко, і розселюється без труднощів, та й вимоги її досить скромні.

Верба любить вологі місця. Там, де води мало, верба не росте. Здавна вона вказувала людям, де можна знайти воду. Тому й колодязі, як правило, копають там, де ростуть верби. «Де срібліє вербиця, там здорова водиця», — промовляє прислів'я. А здорова вона тому, що речовини, які містяться в деревині, знезаражують воду. Тому під вербою вода смачніша, тому й риби під вербовим корінням у заглибинах більше, тому й невелика вербова дощечка, покладена у діжку чи відро, поліпшує смак води, дезінфікує її.

Всім відомий обряд символічно «бити дітей», рідних, близьких і знайомих свяченими прутиками на Вербну неділю. При цьому приказують замовляння:

Не я б'ю — верба б'є,

За тиждень — Великдень,

Будь дужий, як вода,

А багатий, як земля!

Люди вважали, що посвячена верба містить у собі чародійну силу. Торкаючись нею своїх рідних і близьких, кожен вірив, що в такий спосіб відганяє від людини все зло, що може спіткати її протягом цілого року. Посвячену вербу батьки зберігали цілий рік у надійному місці, на покуті за іконою, щоб відганяти зло і негаразди. А влітку, коли збиралося на бурю чи град, вербу виносили на подвір'я, щоб відвернути стихію, яка в розбурханому небі наближалась до людських осель. Освячену гілку верби клали у воду, коли купали хвору дитину. А тільки їй треба, що три гілочки верби, аби від дому нечисту силу відігнати. Вважали, що верба дезінфікує стіни нашої домівки.

Били цими гілочками також і худобу, щоб їй ніякі хвороби не чіплялись і літом комахи не кусали. Після цього худобу вперше виганяли на пасовисько. Запам'яталася така приказка, що ходила між старими людьми: «Прийде Вербиця, зима назад не вернеться!» Коли когось вдаряли галузкою верби, примовляли: «Будь великий як верба, а багатий, як земля». Віщували в народі і таке: коли на вербну неділю мороз, то буде врожайний рік.

Вербна неділя розпочинала двотижневі Великодні свята. «За тиждень — Великдень, уже недалеко червоне яєчко!» — обіцяли нам, дітям, дорослі, жартома шмагаючи нас на здоров'я, на щастя свяченою вербою.

2. Біолого-екологічні характеристики різних видів верби

В Україні зустрічається 25 автохтонних видів верб, із них на рівнинній частині – 16 (Скворцов А.К., 1968, 1981; Фучило Я.Д., 1999). У плантаційному режимі вони, порівняно з іншими деревними породами, вирощуються найдавніше (на прут для виготовлення плетених меблів, тари та інших виробів, а також на деревну сировину більших розмірів: пиловник, будівельний ліс, баланси тощо). При цьому слід зазначити, що вербові плантації продукують ділову деревину (прут для плетіння) уже у одnorічному віці.

Більшість верб відзначаються дуже інтенсивним ростом за висотою у молодому віці. За дослідженнями 2001 року, максимальний приріст молоді порослі верб відзначався у період з кінця травня до середини липня і становив у верби пурпурової 3,82 см за добу. Швидкорослість верб і тополь забезпечується інтенсивним перебігом біохімічних процесів у їх органах. У найжаркіший час вегетаційного періоду 2001 року представники родини вербових з 1 г листка транспірували від 0,80 до 2,55 г води за 1 год. Інтенсивність фотосинтезу при цьому досягала 21,7–59,2 мгдм⁻²год⁻¹. Встановлено, що у видів родини Salicaceae відсутня пряма залежність між інтенсивністю транспірації та інтенсивністю фотосинтезу. Співвідношення між цими показниками, очевидно, є видовою ознакою.

2.1. Вербга гостролиста (*Salix acutifolia*)

(інші назви: шелюга, пісчаник, краснотіл, верболіз)

Двостаткова рослина родини вербових. Одні особини з чоловічими, інші - з жіночими квітками. Дерево або кущ до 5 м заввишки. Кора червона або жовта. Листки цілісні, чергові, ланцетні, видовжено-загострені, залозисто-пилчасті, голі, зверху зелені, знизу – сизуваті, 6–15 см завдовжки. Квітки одностатеві, в сидячих, яйцевидних, товстих сріблястоболосистих сережках до 3,5 см завдовжки. Плід – коробочка. Цвіте у березні – квітні, задовго до появи листя.

Росте майже по всій Україні (крім Карпат і Криму) по берегах річок і вододій, на прирічкових піщаних терасах. Культивують як фітомеліоративну і декоративну рослину. Використовують кору, зібрану в період сокоруху з 3–4-річних гілок. Сушать на відкритому повітрі або в приміщенні, яке добре провітрюється. Сухої сировини виходить 33% .

Хімічний склад. Кора Вербги гостролистої містить дубильні речовини (близько 12%), флавоноїди, флавонові глікозиди (2,5–3%).

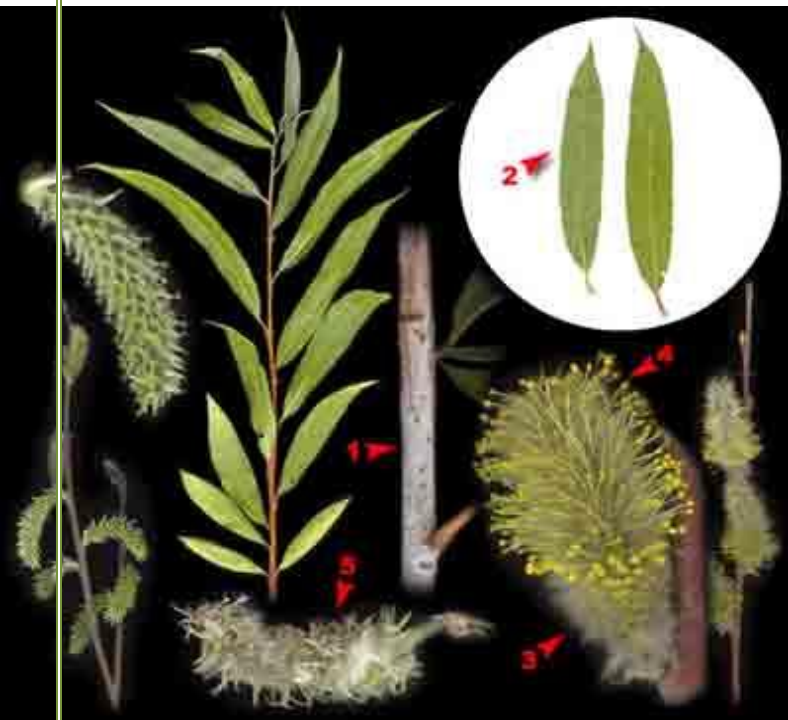

Рис. 1. Верба гостролиста на різних стадіях вегетації

2.2. Верба козяча (*Salix caprea*)

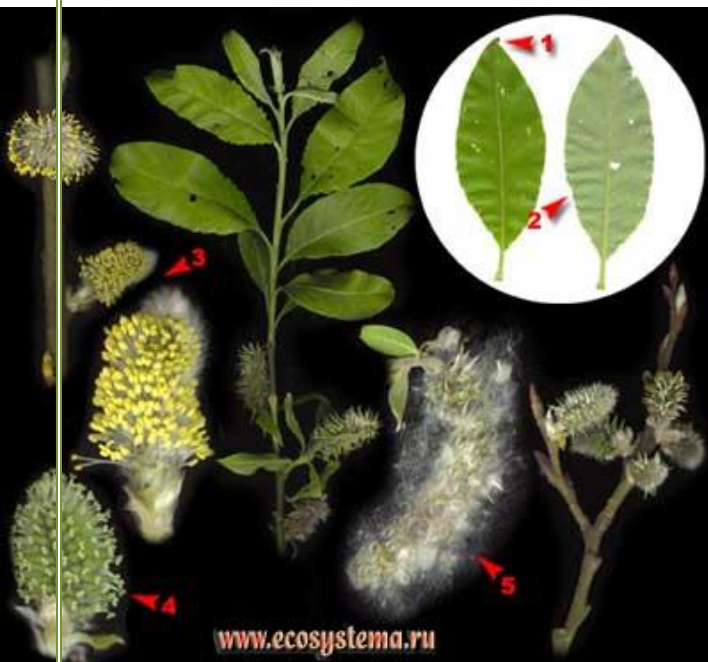
(Інші назви: бредина, курятник, котики)

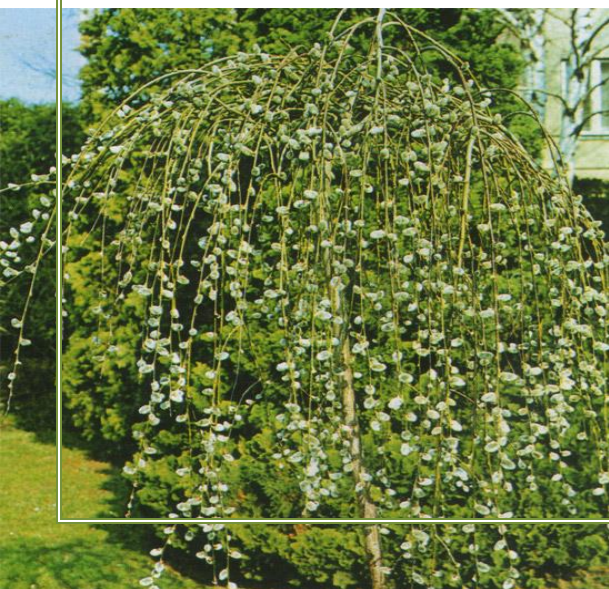
Двodomна рослина з родини вербових — Salicaceae. Верба козяча на Україні росте всюди: на луках, у ярах, на схилах і узліссях. Це — невелике дерево або кущова рослина заввишки від 3 до 10 м, з гладенькою зелено-сірою корою. Гілки цієї верби товсті, розлогі, бурі, з великими голими бруньками. Деревина під корою червонувата, потім бурувата. Листки чергові, цілісні, зазвичай округлі, рідше довгасто-ланцетні. Зверху вони голі, а зі споду — сірувато-опушені, з 6-9 парами дуже виступаючих бокових жилок. Квітки одностатеві, зібрані у товсті сережки. Чоловічі суцвіття яйцеподібні, сидячі, довжиною до 6 см, жіночі — циліндричні, довжиною до 10 см, на ніжках. Цвітуть у квітні-травні, до розпускання листків. Плід — коробочка. Козяча верба частіше росте по вологих місцях — цю властивість часто використовують у бітомеліорації. Цвіте верба козяча у березні - квітні, плодоносить у травні. З лікувальною метою використовують вербову кору.

Верба козяча — один з найкращих ранньовесняних медоносів. Медова продуктивність її достатньо висока — до 150 кг меду з 1 гектара. Мед світлий, ніжний на смак, один з найбільш ранніх, так званий травневий мед. Бджоли збирають з рослини також велику кількість білкового корму — перги.

Хімічний склад. Сировина містить 12-14% дубильних речовин,

флавоноїди, флавонові глікозиди (2,5-3%)

**Рис. 2. Верба козяча різних форм та
на різних стадіях вегетації**

2.3. Верба біла (*Salix alba* L.)

(Інші назви: верболіз, білоліз)

Двodomна рослина родини вербових. Широко культивують як декоративну й фітомеліоративну рослину. Верба біла — лісоутворююча порода в заплавних лісах. Часто створює чисті високопродуктивні лісостани. Росте також на вологих луках, по берегах водойм. Морозостійка, світлолюбна рослина. Дерево заввишки 20–30 м або кущ. Молоді гілки на кінцях сріблясто-пухнасті, старі – голі, бурі. Листки цілісні, чергові, ланцетні або широколанцетні, загострені, пилчасті, 5–12 см завдовжки і 1–3 см завширшки; молоді – притиснутоопушені, з обох боків біло-сріблясті, дорослі – біло-сріблясті з обох боків або зверху, зі споду опушені вздовж центральної жилки, зверху – голі. Квітки одностатеві, в тичинкових і маточкових сережках; тичинкові – циліндричні, 7 см завдовжки і 1 см в діаметрі, жовті, маточкові – тонкі, зелені. Приквіткові луски бліді. Плід – коробочка. Цвіте у квітні – травні, після появи листя.

Має багато декоративних форм з різноманітним забарвленням кори: коричнева, лимонна, оранжева та ін.

Використовують кору, зібрану в період сокоруху з 3–4-річних гілок. Сушать на відкритому повітрі або в приміщенні, яке добре провітрюється. Сухої сировини виходить 33% .

Хімічний склад. У корі верби білої знайдено значну кількість дубильних речовин (близько 12 %), флавонові глікозиди (близько 3%), флавоноїди.

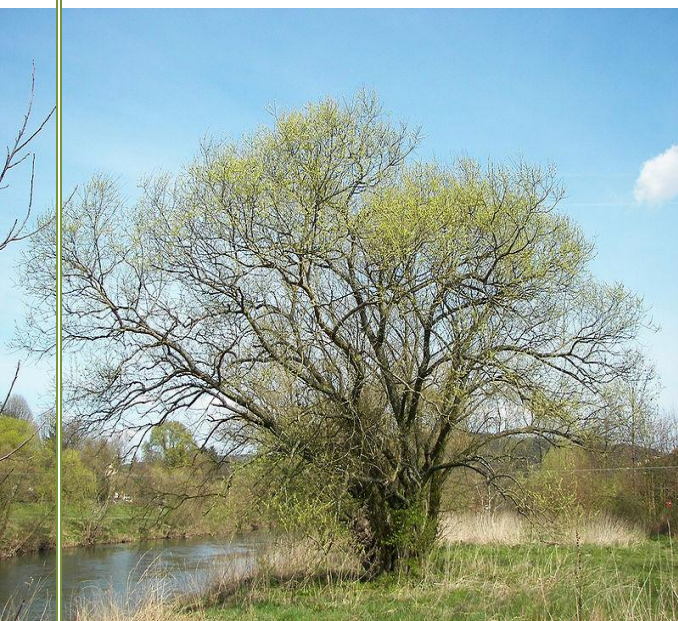

Рис. 3. Верба біла різних форм та на різних стадіях вегетації

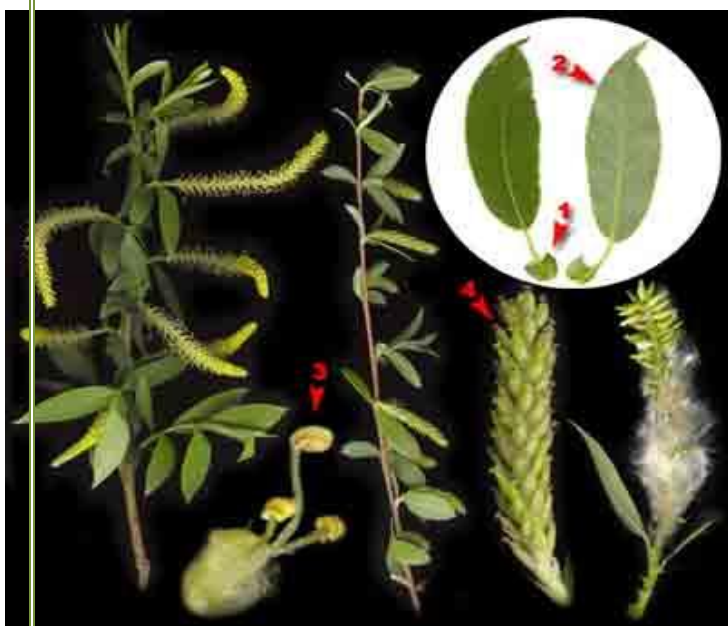
2.4.

Верба тритичинкова (*Salix triandra* L.)

(Інші назви: білоліз, міндальна)

Дводомна рослина родини вербових. Поширена по берегах річок і озер, на болотах і вологих луках по всій території України. Високий кущ, рідше – дерево, заввишки до 5 м. Листки чергові, цілісні, з двома залозками при основі пластинки, ланцетні або видовженоланцетні, коротко-загострені, в основі круглясті, 3–8 см завдовжки, по краю – залозисто-пилчасті, голі. Квітки одностатеві, в малоквіткових, тоненьких сережках; приквіткові луски жовтаві. Сережки розпускаються майже одночасно з листям, на ніжці з 2 зеленими листками. Чоловіча квітка з 2 нектарниками і 3 вільними тичинками. Жіноча квітка з 1 нектарником. Зав'язь гола, на довгій ніжці, з 2 короткими сидячими

рильцями. Цвіте в квітні-травні. Плодоносить в травні-червні. Плід – коробочка. Прути тонкі, довгі, гнучкі та прочні, с маленькою сердцевиною. Прути добре розщеплюються на стрічки. Якщо неочищені прутки відварити, то деревина набуває пурпуровий (бронзовий) колір.

Хімічний склад. Кора містить дубильні речовини (близько 12%), флавоноїди, флавонові глікозиди (2,5–3%).

Tafel 24.

Mandel-Weide, *Salix amygdalina*.

**Рис. 4. Верба три тичинкова
на різних стадіях вегетації**

2.5. Верба пурпура (Salix purpurea L.)

(Інші назви: верба червона)

Дводомна рослина родини вербових. Роста біля водойм, канав, на приморських і прирічкових пісках, у плавнях по всій території України. Тонкогіллястий кущ до 4 м заввишки, зрідка невелике деревце (до 4 м заввишки). Пагони й гілки довгі, гнучкі, голі, темно-пурпурові, інколи з сизим восковим нальотом. Листкорозміщення супротивне або кососупротивне, листки тонкі, голі, зеленувато-сизі, оберненоланцетні, цілокраї. Сережки тоненькі, сіруваті, нитки тичинок

волосисті, зрослі. Роста в тих же умовах, що й верба гостролиста, а також по берегах річок, на пісках, на заболочених суходільних луках. Цвіте у квітні — травні. Кора зовні жовта з синьою поволокою, зсередини — лимонно-жовта. Листки 3–10 см завдовжки, супротивні, ланцетні, вгорі трохи ширші, голі, сизі, цілокраї або гостропильчасті вгорі. Квітки

одностатеві, в циліндричних, тоненьких, сіруватих сережках; пиляки і приймочки червоні. Плід – коробочка. Цвіте у березні – квітні, до появи листочків або майже одночасно з ними.

Хімічний склад. Кора містить дубильні речовини (близько 12%), флавоноїди, флавонові глікозиди (2,5–3%). В корі міститься більше саліцину (0,6—1,5 %), ніж у інших видів верб, але менше танідів — 2—7 %.

Tafel 25.

Purpur-Weide, *Salix purpurea*.

**Рис. 5. Верба пурпурова
на різних стадіях вегетації**

2.6. Верба ламка (*Salix fragilis*)

Двостатевий дводомний рослина родини вербових. Росте на берегах річок, у плавнях по всій території України, часто її розводять поблизу житла, біля гребель. Краще росте на глинястих вологих ґрунтах. Дерево 15–20 м заввишки з шароподібною кроною. Верба ламка схожа на вербу білу, але порівняно з нею невисока — до 20 м. Кора блискуча, стара кора легко знімається пластинами. Гілки при основі ламкі, часто ламаються від вітру. Листки

цілісні, чергові, вузькояйцевидно-ланцетні, 6–15 см завдовжки,

видовженозагострені, з косою верхівкою,

нерівномірнорозлозисто-зубчасті, голі або змолоду трохи опушені і трохи клейкі.

Квітки одностатеві, в сережках; приквіткові луски

жовтуваті, майже голі. Плід – коробочка. Цвіте у квітні – травні одночасно з розпусканням листя. Має дуже високу нектаропроодуктивність, вищу, ніж у верби білої, і досягає 200 кг з 1 га. Мед в основному використовується на корм бджолам.

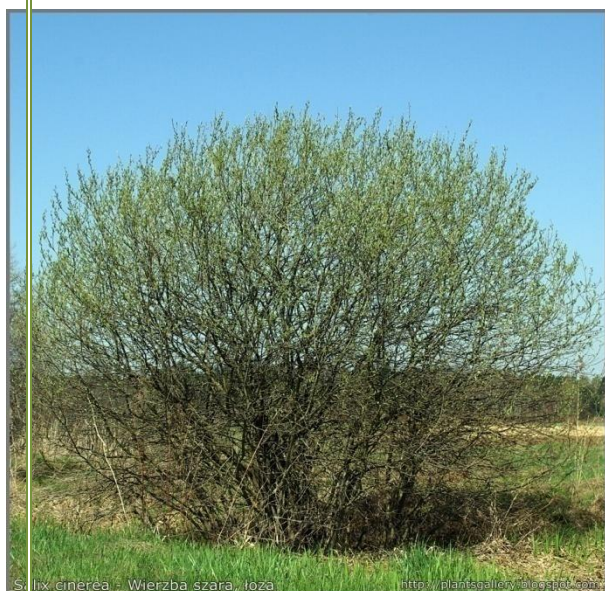
Хімічний склад. Кора містить дубильні речовини (близько 12%), флавоноїди, флавонові глікозиди (2,5–3%).

**Рис. 6. Верба ламка
на різних стадіях вегетації**

2.7. Верба попеляста (*Salix cinerea*)

(Інші назви та різновиди: верба сіра)

Дводомна рослина родини вербових. Росте по всій території України (крім високогір'я Карпат) на болотах, вологих луках, у вологих лісах. Вирощують як фітомеліоративну рослину.

Сірий, густоопушений кущ 3–6 м заввишки. Деревина під корою – з частими валиками до 15–30 мм

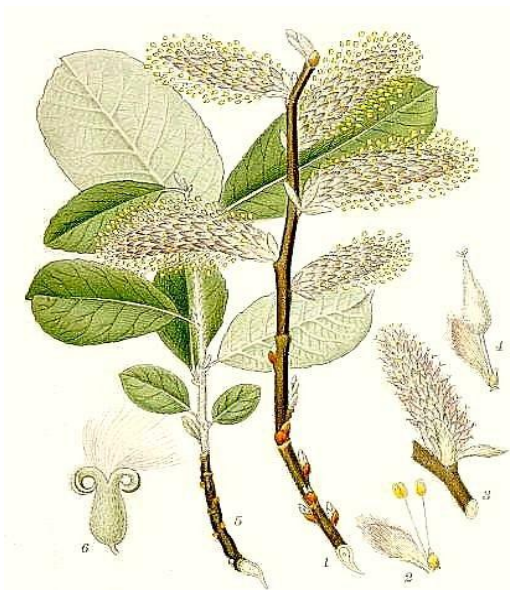
завдовжки. Листки чергові, дуже опушені, зверху сірувато-зелені, зі споду – сірувато-опушені, 4–12 см завдовжки, видовженоланцетні або видовженояйцевидні, короткозагострені, пилчасті або майже цілокраї, з дуже виступаючими 10–16 парами бічних жилок. Квітки одностатеві,

в великих, без сріблястого опушення сережках. Плід – коробочка. Цвіте у березні – квітні, до появи листя.

Використовують кору, зібрану в період сокоруху з 3–4-річних гілок. Сушать на відкритому повітрі або в приміщенні, яке добре провітрюється. Сухої сировини виходить 33% .

Хімічний склад. Кора містить дубильні речовини (близько 12%), флавоноїди, флавонові глікозиди (2,5–3%).

GRÄVIDE, SALIX CINEREA L.

**Рис. 7. Верба попеляста (сіра)
на різних стадіях вегетації**

2.8. Верба прутовидна (*Salix viminalis*)

(Інші назви: верба кошикова, верба коноплянка)

Дводомна рослина родини вербових. Ростає по берегах річок та озер на Поліссі, зрідка на Прикарпатті, дуже рідко – в Лісостепу і Степу. Вирощують як фітомеліоративну рослину. Кущ або дерево 3–5 м заввишки. Гілки прямостоячі, прутовидні. Молоді пагони сіруватоопушені, іноді голі. Листки чергові, 6–20 см завдовжки, зверху темно-зелені, зісподу – білошовковисті, загострені, цілокраї, з загорнутими краями або виїмчасто-зубчасті, з дуже випнутою знизу жовтою головною жилкою. Квітки одностатеві, в товстих, пухнастих, майже сидячих сережках; приквіткові луски двоколірні. Плід – коробочка. Цвіте у березні – квітні, після

Tafel 27.

розпускання листя. Використовують кору, зібрану в період сокоруху з 3–4-річних гілок. Сушать на відкритому повітрі або в приміщенні, яке добре провітрюється. Сухої сировини виходить 33% .

Серед верб, які вирощують в розсадниках відомий гібрид верби козячою і верби прутовидної – верба загострена (*Salix acumenata*), який часто називають верба коноплянка.

Хімічний склад. Кора Верби гостролистої містить дубильні речовини (близько 12%), флавоноїди, флавонові глікозиди (2,5–3%).

**Рис. 8. Верба прутовидна
на різних стадіях вегетації**

2.9. Верба вузьколиста (*Salix tenuifolia*)

**Інші назви: верба коноплянка, верба прутовидна, верба загострена,
верба кошикова)**

Росте кущами до 6—8 м; прути зеленого кольору, часто з коричневим чи жовтим відтінком. Листя по своїй формі дуже нагадує листя коноплі, по кольору буває схожа з сріблястою тополею. Росте на зволжених ділянках ґрунту. Серезки до 6 см довжиною, циліндричні, дуже пухнасті, цвітуть до розпускання листя на протязі 6-13 днів.

**Рис. 9. Верба вузьколиста (коноплянка)
на різних стадія вегетації**

2.10. Верба п'ятичиркова (*Salix pentandra*)

(Інші назви: верболіз, чорнотал)

Двостаткова рослина родини вербових. Кущ або невелике дерево до 15 м заввишки. Росте майже по всій території України на болотах, вологих луках, у вологих лісах, по берегах річок. Гілки голі, жовтувато-оливкові або майже чорні, блискучі. Кора – без поволоки, на внутрішньому боці – біло-зелена або червонувата. Молоді гілочки, а також листки під час розпускання клейкі. Листки цілісні, чергові, шкірясті, голі,

яйцевидно-ланцетні, довгозагострені, густозалозисто-пилчасті, 5–13 см завдовжки. Квітки одностатеві, в довгих, товстих, циліндричних сережках, що залишаються на рослині цілу зиму; приквіткові луски жовтаві. Плід – коробочка. Цвіте у червні– липні, значно пізніше розпускання листя і пізніше за інші види верб.

Хімічний склад. Кора Верби гостролистої містить дубильні речовини (близько 12%), флавоноїди, флавонові глікозиди (2,5–3%).

**Рис. 9. Верба п'ятитичинкова
на різних стадія вегетації**

**2.11.Верба вавилонська (*Salix babylonica*)
(інша назва – верба плакуча)**

Дводомна рослина. Дерево 3–5 м висоти, з довгими обвислими гілками; листя лінійно-ланцетне, дрібнозубчасте, знизу сизо-зелене. Батьківщина цієї верби – Китай. Жіночі рослини мають особливо довгі гілки.

Рис. 9. Верба вавилонська

на різних стадія вегетації

3. Фармакологічні властивості верби і особливості їх використання

Верба – рослина цілюща. Народна медицина широко використовує вербу та її лікувальні властивості. Настойкою з подрібненої кори лікують застуду та лихоманку, збивають жар. Відваром і порошком з кори очищають та вигоюють рани, нариви, опіки. З вербової кори в першій половині 20 століття було добуто саліцилову кислоту, яку використовують для лікування застуди, грипу та інших хвороб. Назва цих ліків походить від латинського слова «салікс», що в перекладі й означає верба. Відвар кори майже всіх видів верби має анальгетичні, заспокійливі, протизапальні, жарознижуючі, потогінні, протималярійні, антисептичні, кровоспинні, ранозагоювальні, в'язучі й протиглисні властивості. Його вживають при головному болю, невралгії, різних формах неврозу, ревматизмі, подагрі, простудних хворобах, малярії, нестравленні їжі у шлунку, запальних явищах у шлунку та кишках, жовтяниці, хворобах селезінки і печінки (коли вони перевантажені великими дозами токсинів), проносах, запаленнях сечових шляхів, при гінекологічних та інфекційних хворобах, шлункових, кишкових, маткових та інших кровотечах. Верба

містить велику кількість саліцилу, салікартіну та інших речовин (глікозиди, танін, кислоти та ензими). Її спокійно можна назвати природним аспірином. З саліцилу, що міститься в ній, організм виробляє саліцилову кислоту, але побічні дії її проявляються в меншому ступені, ніж у відомого синтетичного лікарського засобу. В результаті досліджень підтвердилося, що нестероїдні протизапальні з'єднання аспірінового характеру, що містить верба, здатні посилювати реакцію імунної системи і не допустити запальний процес. Саліцил, що знаходиться в корі білої верби, на відміну від аспірину (ацетилсаліцилової кислоти) діє вибірково, тому при його застосуванні тільки зрідка виникають невеликі проблеми у функціонуванні шлунково-кишкового тракту. Саліцил, проходячи через шлунково-кишковий тракт, створює, перш за все, позитивний вплив на печінку.

Зовнішньо відвар кори використовують для полоскань (при стоматиті, гінгівіті, пародонтозі, ангіні, запальних процесах ротової порожнини і горла), для ножних ванн (при гіпергідрозі, флебіті, варикозному розширенні вен, слабкості м'язів ніг після тяжких хвороб) та для обмивання ран і виразок.

Лікарські форми і застосування

Внутрішньо – відвар кори (15-20 г на 200 мл окропу) по 1 столовій ложці 3-6 разів на день; настій кори (1 чайна ложка на 200 мл окропу, настоюють до охолодження, проціджують) по 1 столовій ложці 4-5 разів на день; порошок кори по 0,5-1 г на ніч.

Зовнішньо – настій для ванн (1 чайна ложка порошку кори на 400 мл холодної води, настоюють 8 годин, проціджують) при гіпергідрозі; міцний

відвар кори для полоскань, промивання ран та ножних ванн.

Про користь, яку отримує людина від верби, відомо багато. Але сказаного вище, мабуть, досить для того, аби переконатися, наскільки уважними ми повинні бути до цієї дивовижно витривалої, ніжної провісниці весни. Верба була священною для наших предків, священною вона повинна залишитися і для нас.

4. Використання верби в лозоплетінні

Верби широко використовуються в народних промислах. З вербової деревини виготовляють меблі, човни, ложки. На Запорізькій Січі кожен козак мав свою вербову ложку. Добровольця, який такої не мав, запідозрювали як ворога. Але найширше верба використовується в лозоплетінні.

Лозоплетіння - один з найстародавніших промислів в Україні. Важко уявити, коли воно виникло. Відомо, що виготовляли з лози найпростіші предмети домашнього вжитку ще в сиву давнину. Цьому сприяли потреби господарювання і наявність відповідних матеріалів. З давніх-давен з лози плели не тільки кошелі, корзини й інші вжиткові речі, а й господарські приміщення та огорожі (тин, перелаз). Оскільки лоза як матеріал за своїми фізичними властивостями не довговічна, а вироби з неї розраховано на щоденне практичне застосування, вони відносно швидко зношувались, і з усього того різноманітного асортименту лозоплетіння з далекого минулого до нас майже нічого не дійшло. Лозоплетіння розвивалося переважно в тій місцевості, де була відповідна сировина - лоза. Вироби з лози легкі, зручні, міцні, тому вони вже багато віків не втрачають свого практичного застосування в побуті. Найкращою для виготовлення плетених виробів є лоза-коноплянка, яка має довге, подібне до конопляного, листя. Довжина гнучкого прута може досягати двох метрів. В Україні поширено різноманітні традиції техніки плетіння з лози. Просте плетіння - давній спосіб з'єднання

при якому окремі прутья виплітають через один стояк у вигляді безперервної стрічки, накладаючи по похилій спіралі одна над одною. Асортимент виробів з лози досить різноманітний. Плетуть не тільки кошики побутового призначення: обплітають бутлі і фляжки, виготовляють різноманітні підставки для квітів, роблять крісла-гойдалки, дитячі меблі. Існує понад вісім видів лозоплетіння. Деякі з них, найскладніші, передавалися з покоління в покоління.

5. П'ять причин посадити вербу поблизу своєї оселі:

1. Легко саджати. Швидко укорінюється. Посадковий сезон продовжується з листопада до квітня. У перший рік верба виростає заввишки 1-3м.
2. Пристосованість верби. Вона може рости на різних ґрунтах. Це дуже сильна рослина. Навіть якщо стовбур буде зламаний до основи, верба відновлюється.
3. Вербові чагарники гарні огорожі, значно зменшують силу вітру (до 60%). Вони створюють захищені ділянки з гарним мікрокліматом для тварин та зелених насаджень.
4. Охороняють навколишнє середовище. Верба значно покращує ґрунтові умови, що призводить до збільшення ареалу рослин і тварин. Такі насадження є гарним середовищем існування для комах, які, в свою чергу, приваблюють птахів. Життя багатьох птахів напряму залежить від чагарникових насаджень, які дають їм місце для сну та гніздування, а ссавцям — укриття. До того ж з ростучої верби можна робити живі скульптури — прикраси, що не шкодять навколишньому середовищу.
5. Створюють «рослинні укріплення». Насадження верби укріплює ставкові береги, слугують бар'єром для звуку та шкідливих викидів біля автодоріг,

захищають схили від ерозії. Перевага у тому, що такі «укріплення» довготривалі і досить самовідновні.

6. Верба в казках та легендах

ВЕРБА ТА ВОДЯНИЙ ЦАР (О. Бердник)

Жила колись в нашому краю дівчина рідкісної вроди. Безліч юнаків і поважних чоловіків пропонували їй серце, багатство та славу, здобуту в боях чи у важкій праці. Та дівчина відмовляла всім лише тому, що була закохана в свою вроду, завжди дивилася на себе в дзеркало й зі смутком повторювала:

-Невже колись пропаде ось таке чудо? Невже злиняють брови, потьмяніють очі, зморщиться шкіра й стану я згорбленою бабою.

А коли приходили женихи, вона вимагала:

- Подаруйте мені вічну красу, тоді я покохаю вас. Хто здобуде таємницю нев'янучої молодості, той стане моїм обранцем.

Роз'їжджалися у всі кінці світу женихи, шукаючи еліксиру юності для самозакоханої діви. Всюди побували вони: в підземеллях алхіміків, в заморських краях, в чаклунських оселях, проте ніде жаданого еліксиру не знаходили. Багато хто з них наклав головою в далеких мандрах. Якось сиділа діва над озером, дивилася в дзеркальне плесо, милуючись собою, і розчісувала буйні коси. І закохався в неї водяний цар. Вплив з ковбані,

обережно наблизився до красуні, щоб не злякати її, і тихенько покликав, зітхаючи:

- Ти не бійся мене, діво прекрасна. Я цар водяний!

Затуманеним поглядом ковзнула вона по плечах, вкритих лускою, по зеленому волоссі, кивнула привітно:

- Бачила я вас перебачила, царю водяний? Які тільки женихи до мене не сваталися. Ти ще красунчик порівняно з деякими. Не лякаюся тебе,— кажи, чого бажаєш?

- Покохав я тебе, діво, міцно й навіки. Не зустрічав такої краси ні з-поміж русалок моїх, ні між тих дівчат, що купаються у володінні моєму. Будь мені за дружину, зроблю тебе царицею водяного царства. Все для тебе зроблю, чого зажадаєш, бо силу маю велику!

Стрепенулася дівчина.

- Все можеш зробити?

- Так! Наказуй!

- Чудово,— загорілася діва, замисливши, одначе, обдурити водяного володаря.— Буду твоєю, але... зроби так, щоб вічно мій прекрасний образ відбивався у дзеркалі твоїх вод, щоб з року в рік він ставав усе гарніший і гарніший...

Нахмурився цар, замислився. Зрозумів, що дала йому діва підступну загадку, ошукала його. Бути вічно молодою, бути відображеною в озері й разом з тим не йти до нього? Але слово було сказане, гідність володаря вод не дозволяла йому відмовитися під обіцяного.

- Буде так, як ти зажадала,— зітхнув цар.— Вічно твій чарівний образ буде відбиватися в цьому озері, але станеш ти плакучою вербою — деревом

прегарним і замисленим. Цілуватиму я коріння твоє, що купатиметься у водах моїх, буду ніжити коси зелені хвилями буйними...

Так зявилося в нашому краю нове славне дерево — верба плакуча...

Легенда про вербу та калину

Жили колись в одному селі мати Вербена та її дочка Калина. Мудра й мила зростала дівчинка – мало хто вже таких діток пам’ятає. А до того ж чарівниця вона була: всі трави із землі піднімала, пташок лікувала, дерева від хвороб рятувала. Не було дитини вродливішої і добрішої душею. Та довідались про чарівницю Калину вороги. Вирішили її згубити, щоб землю українську багату завоювати, хворості і зло на людей напустити.

День був ясний, мов золотом гаптований, коли пішла дівчинка коси травами розчісувати, горобчиків годувати, льон, дощем прибитий із землі піднімати. Довго ходила Калина, стомилася, до криниці прибилася. Схилилася над нею, у жменю води взяла і краплиночку пташці дала. Аж раптом почула рідний неньчин голос із здаля: «Калино, Калино, не пий водиці...» Дівчина дуже хотіла пити й не звернула на це увагу. Та тільки-но перші краплі до губ піднесла, пташина маленька крилом їх знесла. Вдруге воду до губ піднесла – і навек деревом – калиною над водою зросла...

Бігла мати. Плакала. Шукала, та вже доньки любої не застала. Натомість гарне і пишне деревце стояло, сльозинки-намистинки сіяло.

Схилилася мати над криницею, затулила серцем ту воду-кровицю і проросла над нею вербицею. Минуло від тоді багато років, та матуся-верба все оберігає водні джерела, аби люди ніколи не зазнали лихих чарів.